

Bon-BOM

2017. január | A Bolyai Önképző Műhely lapja | 6. évfolyam, 4. szám

Csillagközi aranylemez
2. oldal

Felkelés ülve
5. oldal

Kedvenc német filmek
7. oldal

Könyvmentő
10. oldal

Modigliani
12. oldal

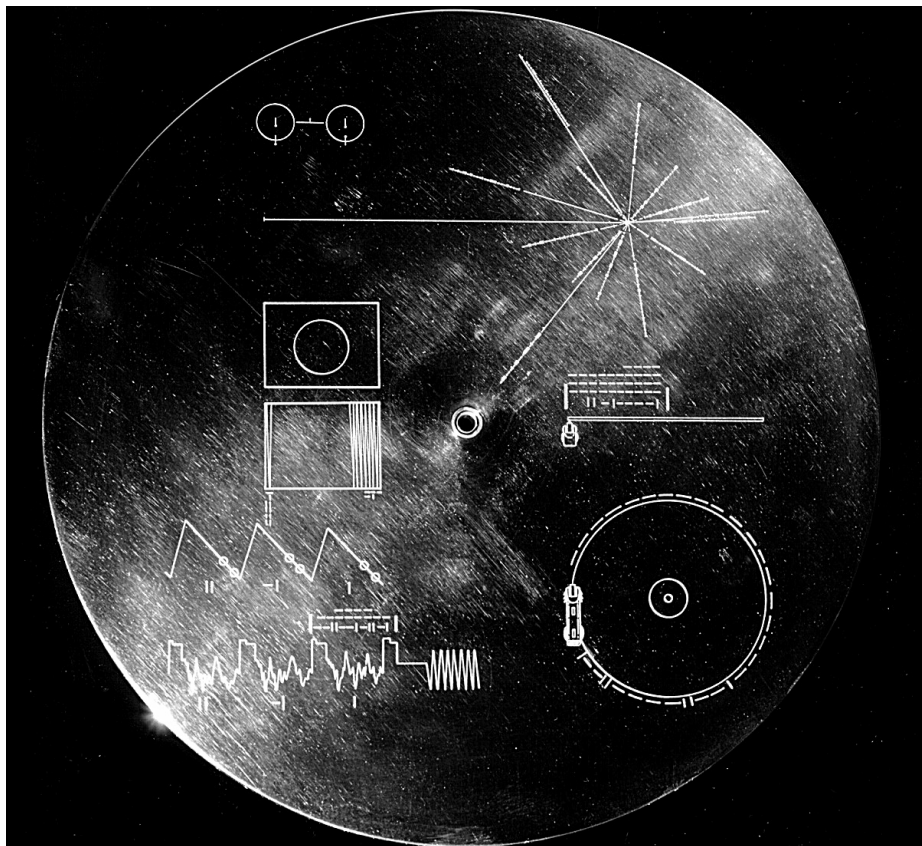

Csillagközi aranylemezek

Mit és hogyan üzentünk a földönkívüli civilizációknak?

A kérdés, hogy vajon egyedül vagyunk-e a világegyetemben, vagy más bolygókon is élnek hozzánk hasonlóan fejlett vagy akár sokkal fejlettebb intelligens létformák, legalább azóta foglalkoztatja az emberiséget, mióta bizonyítást nyert, hogy nem Földünk a világegyetem középontja. Tudósok, írók, filmrendezők, hivatásos vagy amatőr gondolkodók és álmodozók egész hada latolgatja talán ebben a pillanatban is, mekkora lehet a valószínűsége, hogy léteznek a mi fogalmaink szerint intelligens fajok, és ha igen, belátható időn belül találkozunk-e velük. Az 1961-ben felállított, valószínűsége alapuló Drake-egyenlet szerint például legalább húsz aktív, bolygóközi kommunikációra képes idegen civilizációnak kellene léteznie csak a mi galaxisunkban. Sokkal valószínűbb azonban, hogy a számuk meghaladja az ezret, sőt Drake eredeti számításai szerint matematikailag még a százmillió (!) nagyságrend is valószínűbb, mint hogy az emberiség legyen az egyetlen ilyen faj. A Nobel-díjas olasz fizikusról elnevezett Fermi-paradoxon viszont éppen ennek ellenkezőjét valószínűsíti, amikor rámutat, ha léteznének fejlett idegen civilizációk, ilyen vagy olyan módon már szinte biztosan hallanunk kellett volna róluk.

A paradoxon feloldására természetesen tucatnyi elmélet létezik, ám talán ennél is érdekesebb kérdés, hogy ha bármilyen formában kapcsolatba lépünk egy idegen fajjal, tulajdonképpen mit is mondanánk nekik, és egyáltalán hogyan érnénk el, hogy megértsenek minket, vagy mi őket. Bár a kapcsolatfelvétel legjobb tudomásunk szerint máig sem valósult meg, létezett olyan projekt, amely gyakorlati szempontból foglalkozott a problémával, sőt a benne részt vevő tudósok munkájának kézzelfogható eredménye is lett. A NASA-nál már az 1970-es években felismerték, hogy a Naprendszer tanulmányozására kiküldött űrszondák nem csupán más bolygóról, holdakról és egyéb égitestekről szolgálhatnak adatokkal, hanem adott esetben arra is alkalmasak lehetnek, hogy kozmikus palackpostaként elvigyék létezésünk hírét más értelmes fajokhoz, akik esetleg az űrben utazva rájuk bukkannak. A Voyager űrszondák tehát a navigációs és mérőműszerek mellett adathordozókat is szállítanak, melyek tartalma alapján az esetleges – remélhetőleg jó szándékú – megtalálók a jövőben kapcsolatba léphetnek az emberiséggel. Bár néhány alapvető információt a Földről és az emberiségről már a Pioneer 10 és 11 űrszondákon elhelyezett táblákra vésett ábrák is tartalmaztak, a Voyager-missziókban

ez a kérdés sokkal nagyobb hangsúlyt kapott. Utóbbi szondákon tehát egy-egy aranyból készült mikrobarázdás lemezt helyeztek el, melyek a rajtuk található egyszerű ábrákon bemutatott instrukciókat követve lejátszhatók, további információkhoz juttatva ily módon az idegeneket a tárgy készítőiről, az emberiségről.

Az aranykorongokra kerülő információk kiválogatása azonban még így is rendkívüli körültekintést igényelt. Ennek egyik nyilvánvaló oka, hogy

a lemezeken használt adattárolási technológia természetesen jóval fejlettebb a mainál, annál is inkább, mivel szándékosan tervezték a lehető legegyszerűbbre, hogy földönkívüli megtalálói minél nagyobb valószínűséggel legyenek képesek sikeresen leolvasni a lemez tartalmát. A másik praktikus ok pedig magában a kommunikációs szándékban rejlik, hiszen idegen emberekkel találkozáskor sem meséljük el bemutatkozás gyanánt az egész életünket, tíz generációra visszamenő

részletes családtörténettel együtt, így logikus, hogy fajunk kozmikus „bemutatkozásában” is igyekszünk a minket jellemző legrényegesebb információkra szorítkozni. A lemezek tartalmának meghatározását tehát a NASA egy külön ebből a célból összehívott tudóscsoportra bízta, amelynek vezetője a Cornell University asztrofizikus professzora, egyben világhírű sci-fi író és esszéista, Carl Sagan volt.

A hordozókon több órányi hanganyag és összesen 116 kép található. Mindenekelőtt rövid köszöntések 55 különböző emberi nyelven, köztük magyarul is, illetve egy-egy hosszabb, angol nyelvű üdvözlő beszéd az Egyesült Államok akkor hivatalban lévő elnökétől, Jimmy Cartertől, valamint az aktuális ENSZ főtitkártól, Kurt Waldheimtől. A képek között megtalálhatók az emberiség által felfedezett alapvető matematikai, fizikai, kémiai és egyéb tudományos összefüggések, törvények leírásai, az emberi DNS és a sejtek szerkezetét, illetve az emberi anatómiát bemutató ábrák, képek a Földön megfigyelhető természeti jelenségekről, bolygónk növény- és állatvilágáról, valamint a Naprendszer más bolygóiról, továbbá a legkülönbözőbb emberek által végzett tevékenységekről, illetve általunk létrehozott tárgyokról. A hangok között szintén találunk természeti jelenségeket (szél, vulkánkitörés, eső), különböző állatok hangját a tücsköktől a kutyákon át egészen a bálnáig, illetve ember által

alkotott egyszerű és összetett technikai eszközök keltette zajokat, valamint a projekt kreatívigazgatójának, Ann Druyannak a hanghullámokként megjelenített agyhullámait is. A lemez további részén az emberi kultúrát a zene reprezentálja a klasszikusoktól (Bach, Mozart, Beethoven, Stravinsky) és a világ legkülönbözőbb részeiről származó tradicionális zenéktől, népdaloktól egészen a jazz, blues és rock and roll felvételekig.

Rosszindulatú emberek akár élcelődhetnének is rajta, hogy lényegében úgy próbáljuk bemutatni az emberiséget egy intelligens idegen életformának, hogy készítettünk E.T.-nek egy válogatáslemezt. Valójában azonban fogalmunk sincs róla, megtalálja-e valaha is bárki az „üzenetünket”, és ha igen, mit ért meg belőle – akár az is előfordulhat, hogy a tudományunkat hiszi majd művészetnek és a zenénket matematikának. Mindazonáltal a Voyager-lemezek létének értelme végső soron ugyanaz, mint egy lakatlan szigetről a végtelen óceánba hajított palackba zárt levélnek – reményt ad, hogy a rendkívül kicsi esélyek ellenére talán mégiscsak eljut valakihez, aki elolvassa és kapcsolatba lép velünk.

Nagy Dániel

Felkelés ülvé

Rosa Parks története

Forradalom. Erről a szóról legtöbbünknek állami intézmények előtt állva tüntető, utcákon harcoló emberek jutnak eszébe, hiszen a történelem során nagyrészt ilyen formában zajlottak ezek az események. Azonban az ötvenes évekbéli Amerikai Egyesült Államokban élt egy hölgy, akinek lázadása egészen más formában történt: felkelés helyett az ülvé maradást választotta. Ő Rosa Parks, az amerikai feketék polgárjogi mozgalmának egyik legfontosabb szereplője.

Rosa 1913-ban erősen szegregált országba született: számára teljesen megszokott volt, hogy a fehérek elsődleges kiszolgálásban részesültek nemcsak a kórházakban, az iskolákban, de egy átlagos közútnál vagy egy mosodában is. Ezen megkülönböztetés alapját az épp Parks születésének évében újra bevezetett ún. Jim Crow-törvények alkották, melyek hivatalos magyarázata az „elszigetelt, de egyenlő” mottó volt. Azonban az, hogy az elszigeteltség és az egyenlőség a gyakorlatban mennyire összeférhetetlen, Parks elbeszéléseiből is kiderül: amellett, hogy gyerekkorában a környékbeli fehér gyerekek gyakran bántalmazták, a Ku Klux Klan rendszeresen végigvonult a feketék lakta utcákon, iskoláját pedig – amelyet afroamerikai gyerekek felzárkóztatására alapítottak – kétszer is felgyújtották, tantestületének tagjait kiközösítették.

Rosa Raymond Parks-szal kötött házassága után, férjén keresztül ismerkedett meg a polgárjogi mozgalommal. Miután néhány évnvi, betegség miatti halasztás után – szintén társa bátorítására – befejezte a középiskolát, 1943-ban a NAACP (Országos Szövetség a Színesbőrűek Felemelkedéséért) választott titkára lett Montgomeryben, emellett pedig még áruházi munkákat és házvezetői feladatokat is vállalt.

A faji elkülönítés egyik legszembevetőbb megnyilvánulása a tömegközlekedési eszközökön való helyfoglalás szabályozása volt: a fekete bőrű állampolgároknak mindössze néhány sort tartottak fenn, a járművek végében. A fehér buszvezetők pedig nem ritkán önkényesen is visszaéltek a szabályozással: szabadon mozgathatták az elválasztó feliratot, tovább korlátozva a helyeket, illetve arra utasíthatták a színes bőrű utasokat, hogy felszálláskor csak a hátsó ajtót használják. 1943 egy esős napján Rosa Parks is ugyanezt a felszólítást kapta, azonban amint lelépett az első feljárt lépcsőjéről, a buszvezető, James Blake azonnal továbbhajtott, Rosa pedig – kezében a megvásárolt buszjeggyel, szakadó esőben – öt mérföldet gyalogolt hazáig.

Ezután az élmény után Parks több mint tíz év elteltével találkozott újra Blake-kel: munkából tartott hazafelé, és a buszon a feketéknek fenntartott

ülőhelyek első sorában foglalt helyet. Azonban a felszálló fehér utasok helyei hamar megteltek, így a sofőr Rosa mögé helyezte az elválasztó táblát, felszólítva, hogy álljon fel, és adja át a helyét az álló fehéreknek. A vele egy sorban ülő négy férfi azonnal engedelmeskedett, Parks azonban nem mozdult – tetteért a helyszínen letartóztatták, majd pénzbírság fizetésére ítélték. Ezt követően a Montgomery városában élő feketék kampányolni kezdtek a közlekedési eszközökön lévő szegregáció eltörléséért, melynek keretében 381 napos buszbojkottot tartottak. Az, hogy a városban élő 40 000 fekete inkább a taxit, a gyaloglást vagy egymás fuvarozását választotta az iskolába és munkába járáshoz, hatalmas veszteséget jelentett a busztársaságnak. A bojkott sikere azonban jelentős tár-

sadalmi feszültséget okozott: a mozgalom élére álló, akkor még kevesek által ismert lelkész, Martin Luther King házára bombát dobtak, a fekete hívők látogatta templomokat pedig felgyújtották. Sok áldozat, leomlott fal és megtett gyalogút után végül az USA Legfelsőbb Bírósága 1956. november 13-án alkotmányellenesnek nyilvánította a buszokon történő elkülönítést.

Ülve forradalmat csinálni tehát nem lehetetlen. Nekünk, 2017 fiataljainak sem az: egy-egy baráti beszélgetés során a rasszista viccelődést, az előítéletekre épülő megalapozatlan érvelést kedélyesen és határozottan leszerelve sokkal jobba tehetjük a világot, mint gondolnánk.

Barta Eszter

Kedvenc német filmjeim

Ha film, akkor Hollywood. Az megy a tévében, a mozikban, arról posztolnak a Facebookon. Más nemzetek filmjei kevesebb visszhangot kapnak, ezért kevésbé ismerjük őket, de ez nem jelenti azt, hogy azok a filmek rosszabbak, legfeljebb alacsonyabb költségvetésűek. A következőkben hadd mutassam be nektek a kedvenc német filmjeimet, remélve, hogy ti is kedvet kaptok hozzá. A német nyelv hangzása senkit se riasszon el: a *Victoria* kivételével mindegyik elérhető magyar nyelven is.

Lány kilenc parókával (*Heute bin ich blond*), 2013. A film arról szól, hogyan küzd a rák ellen egy 21 éves, tervekkel és életerővel teli lány. Nem elég a fájdalmas gyógykezelés, az állandó kétség, hogy egyáltalán lesz-e eredménye, mindemellett Sophie-nak azzal is meg kell birkóznia, hogy kimarad a társasági életből. Nincs több buli, nincsenek férfiak, nincs semmi, csak a kórház, a kemoterápia. A kemoterápia, amelytől Sophie-nak ki fog hullani a haja. Ezt a gondolatot nem bírja elviselni, ezért leborotvtálja a fejét, majd parókákat vásárol magának. Ahány paróka, annyi történet: Sophie személyiségeket talál ki az aktuális hangulatához, azokhoz pedig egy-egy parókat társít. Ez a film nemcsak azt mutatja be, hogyan lehet és kell küzdeni az életért, de azt is, mennyire

fontosak számunkra az olyan mindennapi dolgok, mint a táncolás, a biciklizés, a szépség. Ami egyik nap még természetes semmisség volt, az másnap már elérhetetlen, Sophie pedig rájön, mennyire nem értékelte azt, amije volt.

Victoria, 2015. Még ha lenne hozzá szinkron, akkor sem szabadna magyarul nézni. A film egyik különlegessége, hogy kétnyelvű: félig angol, félig német. A másik, hogy vágás nélkül, egyben vették fel mind a 140 percét. A film kijutott a Berlieni Filmfesztiválra. De miről is szól? Egy fiatal, madridi lányról, aki ugyan Berlinben él egy ideje, de nincsenek barátai. Egy szórakozóhelyen ismerkedik meg négy helyi sráccal, akikre én személy szerint a tróger jelzőt aggatnám. Victoria pont az ellentéte ezeknek a fiúknak, mégis – vagy talán pont ezért – megtetszik neki a folyton bajba kerülő banda. Annyira magányos, hogy amikor eljön az ideje, nem akar elköszönni tőlük, bizonyos véletlen események miatt pedig a fiúknak is szükségük lesz rá: így reggelig együtt maradnak. Eközben a könnyű kis kaland kicsúszik Victoria keze közül, fogalma sincs, mibe keveredett bele, de már nem szállhat ki. A film minden percében zseniális, elgondolkodtató, rémisztő és tanulságos. Semmi sincs kimondva, viszont minden olyan egyértelműen meg van mutatva, hogy nem lehet nem megérteni az üzenetét.

A hullám (Die Welle), 2008. Mivel ez a film része a Bolyai tematikájának, ezért ezt csak megemlítem, mint az első olyan német filmet, amely magával ragadott.

A kísérlet (Das Experiment), 2001. A film az 1971-es stanfordi börtönkísérletet – más néven Zimbardo-féle börtönkísérletet – mutatja be. A kísérlet a Stanford Egyetemen, Philip Zimbardo vezetésével zajlott: innen ered az elnevezés. A tervek szerint az önkénteseknek két hétig kellett volna örökként és foglyokként viselkedniük, azonban a kísérletet hat nap után félbe kellett szakítani, annyira elfajultak a dolgok. Ez a német film remekül megmutatja, hogyan váltak az önkéntesek azzá, amivé a szerepük diktálta: az örök kegyetlen, torz zsarnokokká, akik csak azt lesték, hogy törhetnék meg mind lelkiileg, mind testileg az alattuk állókat; a rabok pedig dehumanizáltak, pusztán az egyéni túlélésért küzdő lényekké. A film szerint nem

lehetett kilépni ebből a szituációból: az eredeti kísérletből azonban bármikor távozhattak volna, csak jelezniük kellett volna, hogy nem kívánnak tovább részt venni benne. Ezt azonban egy rab sem tette meg, viszont megkíséreltek börtönlázadás útján kitörni.

Fák jú, Tanár úr! (Fack ju Göhte) (sic!), 2013. Ez egy könnyed vígjáték: a főszereplő Zeki a börtönből szabadulva azonnal felkeresi a legjobb barátját, hogy mutassa meg neki, hova ásta el a lopott pénzt, amelynek elrablásáért leültették Zekit. Ám Zekinek csalódnia kell: a legjobb barátjának sikerült egy építkezési területre elásnia az értékes csomagot, amely így jelen pillanatban egy iskola sportcsarnoka alatt fekszik. Zeki karbantartónak jelentkezik az iskolához, hogy beléphessen a csarnokba, és végre valahára kiáshassa a pénzt, ám – mint kiderül – nem karbantartót, hanem némettanárt keresnek. Innentől kezdve egy másodpercnyi pihenője sincs a néző-

nek: végig kell nevetni az egészet. Zeki megkapja a legelvetemültebb osztályt, ahol mindenki prostituált vagy bűnöző akar lenni. Eleinte csak ül az órákon és mobilozik, később – egy egyezség miatt – kénytelen lesz tanítani. A legkevésbé sem elfogadott, ám annál viccesebb módon próbálja fegyelmezni a diákokat, akikkel hamarosan bensőséges kapcsolata lesz. A film humoros, groteszk, tanulságos, egy kicsit talán még bájos is.

Az alagút (Der Tunnel), 2001. A film megtörtént eseményeken alapszik: Wolfgang Fuchs és diáktársa egy 145 méter hosszú, 90 centiméter magas alagutat ásott, 12 méter mélyen a berlini fal alatt. Ötvenhét embert szöktetett át, mire negyvenkét órával később kiszállt a kelet-német rendőrség, és letartóztatta az ott levőket. A hetvenes években ezért talajszondákat állítottak fel a fal környékén, így nem lehetett többé alagutakat fúrni. A film a következő módon dolgozta fel a történetet: a főszereplő Harry,

aki habár elismert úszóbajnok volt keleten, nem bírt tovább elnyomásban élni. Sikeresen átjutott nyugatra, de a gondolat, hogy a nővére még mindig a túloldalon sínylődik, nem hagyta nyugodni. Ekkor kezdett el alagutat ásni. Egyre többen szereztek tudomást erről, így már nem csak a nővérét, hanem tucatnyi embert kellett átjuttatnia a határon. Izgalmas, szívszorító adaptációja egy érdekes eseménynek.

A mások élete (Das Leben der Anderen), 2006. A téma ismét a szocialista keleti blokk. Gerd Wiesler százados a besúgórendszer tagja, élete abból áll, hogy másokét lesi ki, és jelentéseket készít. Ezúttal épp egy sikeres színpadi szerzőt és annak feleségét, egy színésznőt kezd el lenyomozni. Azonban ezúttal valami félresiklik: Wiesler kötődni kezd a megfigyelt alanyokhoz. Ez a film rettentően izgalmas és megható is egyben.

Rákóczi Adrienn

Könyvmentő

„Az olvasás nem menő”: lássuk be, sokszor ez a gondolat jár körbe a gyerekek és néha a felnőttek között is. Emiatt alakult ki rengeteg olvasásnépszerűsítő program, amelyeknek a lényege, hogy szeressünk olvasni, hogy igenis kinyissuk a könyveket, hogy az olvasás maradandó élményé váljon. Az egyik ilyen kezdeményezés a kicsik és nagyok számára is érdekes és izgalmas könyvmentő, ahol nemcsak olvashatsz, de egy fantáziavilág részévé is válhatsz.

A könyvmentő programot könyvtárosok tervezték. A lényege nem más, mint hogy pontokat gyűjts, amit úgy tehetsz meg, ha elolvasol könyveket, és azok adatlapjain kitöltöd a kvízeket. Egy könyvnél tíz kérdéssora számíthat, mindegyik kérdéssornak más nehezítése van. Bi-

zonyos kérdések időre mennek, mások kódolva vannak. Ha mindegyik szintet teljesítetted, akkor elmondhatod magadról, hogy megmentetél egy könyvet. Minél több könyvet mentesz meg, annál sikeresebb vagy, és minél ügyesebben csinálod, annál több pontod lesz.

Ha ez nem lenne elég, a játék még tartogat izgalmakat: van taki (a játék pénze), amelyet különféle játékokon keresztül szerezhetsz, például nevelhetsz egy könyvet. Ez esetben szintén kérdéseket kapsz, szám szerint húszat, viszont hetente csak egyet, ezzel is elérve, hogy folyamatosan használd az oldalt. Ha a kérdésekre jól válaszolsz, taki lesz a jutalmad, de főzhetsz főzeteket is, sőt, nevelhetsz állatokat is, ha ahhoz lenne kedved. Nem mellesleg az állatok kísérteties-

sen hasonlítanak a most megfilmesített *Legendás állatok és megfigyelésük* című J.K. Rowling könyvben szereplő állatokhoz. Ha ez mind nem lenne elég, havonta vagy ritkábban szokott lenni kvíz is, amely során meg kell találni az oldalon elrejtett érmét, majd egy könyvekkel kapcsolatos feladatlapot kitölteni. Volt már anagrammajáték, idézetes kereszt-rejtvény, de logikai játék is. Ez általában tényleg szórakoztató, mert nemcsak azok a könyvek szerepelnek itt, amelyek fent vannak a könyvmentőn, hanem mások is.

Ebből is látszik, hogy ez igazából egy élmény: egy szerepjáték, amelyben te lehetsz a hős, és azt csinálhatod, amit a könyvekben olvashatsz. Maga a kiindulópont briliáns és meseteri, de sajnos vannak a honlapnak árnyoldalai is.

Alapvetően többféle könyv érhető el a könyvmentőn: kötelező olvasmányok, régi klasszikus és modern ifjúsági regények is. A probléma az, hogy sajnos kevés. Bár lehet könyvet feltölteni, ezzel a lehetőséggel

kevesen élnek, illetve emiatt az ilyen könyvek „teljesítése” sokkal könnyebb is szokott lenni, mint amit a honlap szerzői találnak ki nekünk.

A másik probléma a honlap szerkezete: sok minden nem működik, vagy nem úgy működik, ahogy kellene, emiatt egy hosszabb játék alkalmával sokszor csak sóhajtozni tudunk. A hibák nagy része nem komoly, gyorsan és egyszerűen orvosolható lenne, ám a játékos szemszögéből zavaró és sokszor kizökkentő lehet.

Maga a játék ötlete zseniális, ám még kihasználatlan. Remélhetőleg hamarosan beindul, kicsit megjavul és jobbá válik ez az oldal, és vele együtt több gyerek kezd el olvasni és játszani a könyvmentővel. Ajánlom innen is mindenkinek, mivel számomra külön öröm, hogy fent van többek között a múlt havi foglalkozásunk olvasmánya, *A kis herceg* is. Emellett pedig mindenki tudja, hogy könyveket menteni menő, és biztos vagyok abban is, hogy ezt mások is felfedezik majd, illetve hogy az ilyen és ehhez hasonló játékoknak van jövője, csak használni kell őket.

Télek Zsuzsa

Megvigasztalni Modiglianit

A galéria előtt ült a földön, háttal a falnak, cigarettázott. Néhány nappal azután érkeztem vissza Párizsba, hogy a galériát kiürítette a csendőrség. Azóta Modiglianiról beszélt a Montmarte meg a fél város. Bátor húzás volt egy egész termet aktokkal megtölteni, de – igaz, ami igaz – vagy most mutatja meg, ki is ő valójában, vagy soha. A kiállítást újra megnyitották, ám a kirakatba nem engedték visszatenni a festményeket, és ettől Modigliani maga alatt volt.

Körbevezetett a tárlaton, majd leültünk egy kávéház teraszára. Az első pohártól csak rosszabb lett a hangulata. Egy papírlapon a pincérlány kontúrját kezdte keresgélni, majd a hajam sötétjét satírozta a szemöldököm fölé. Mindig érdekelt a szemöldököm. Egyszer csak megkérdezte, mit gondolok. Vigaszra volt szüksége, de nem mondhattam neki, hogy figyelj, öregem, egy lépéssel mindig előttem jársz. Ezt nem lehetett, az én képeimet már vásárolták. Mély letargiáját viszont éreztem, és ekkor támadt az ötletem, hogy megmutassam neki az új festményem, hogy ezzel terelem el a gondolatait.

„Bennük vagy te magad is, az egész lényed, és ettől csodálatos lett. Emlékszel, amikor jóformán beköltöztünk a szobrok mellé a Louvre-ba?”

Akkoriban szinte minden szabadidőnket arra fordítottuk, hogy a gyűjtemények szobrai tanulmányoztuk.

Amikor tudomást szereztünk egy késszülő tárlatról, amely az ókorit és a mai primitív törzsi művészetet egymás mellé helyezve mutatta be, másra sem tudtunk gondolni, csak hogy ott legyünk. Tudtuk, hogy Zobrowskinak van egy kurátor kapcsolata a Louvre-ban, és addig nyaggattuk, végül már fenyegettük, hogy megszervezte a bejutásunkat. Két napot kaptunk, s az maga volt a mennyország. Közvetlen közelről láttuk az összes faragványt, szobrot, melyekről természetesen rengeteg rajzot készítettünk. Modigliani néha hosszan elidőzött egy márványfejnél, többször körüljárta, lágyan megsimította a hosszú nyakat, mintha a szeretője lenne. Aznap este még a kávéházba is elfelejtett elmenni. Bort persze a múzeumba is hozott magával. Az éjszaka már megfoghatatlan, bíborszínű cigarettafüstben kavargó emlék, tánc a kariatidák körül, és végül mindketten legkedvesebb mellszobrunkhoz simulva aludtunk el.

Korábban sokáig a plasztikákra koncentrált. Nőket, fejeket, arcokat formált, mind a maga elnyújtott stílusában, abban a kiforrott stílusban, melyben húsz évén kívül az azt megelőző néhány ezer is lerakódott. De a tüdeje nem bírta a kőport, gyenge teste pedig a nehéz köveket, ezért visszatért a festészethez.

„A színek, barátom, egészen fantasztikusak, s ez a kövek fölé emeli őket.

A bőrük, a lemenő nap egy-egy árnyalata sodálatossá tette a mai estémet. Azóta ők járnak a fejemben.”

Modigliani félrenézett, s azt suttogta, hogy mindez most már nem ér semmit, mert a világ nem nyitott a szépre. Nem az én véleményem volt kevés neki, hanem mint minden festő, általános elismerésre vágyott. Úgy éreztem, a szájából kitóduló füsttel mindig egy adag remény is elhagyja testét, amely lassacskán kihűl. Mintegy igazolásképpen köhögni kezdett, szívszorító hangon.

Nagyon beteg volt, gyógyíthatatlanul, fájdalmak gyötörték. Mégis hálas volt a betegségének. Azt mondta, ha tizenhat évesen nem esik ágynak a tüdeje miatt, talán sosem kerül sor arra az utazásra. Amikor a láztól már félrebeszél, az ágya mellett könnyező anyjának folyton a régi itáliai festőket emlegette. Lázálmait az a félelem szülte, hogy talán már nem láthatja a nagy mesterek műveit. Az anyja megígérte, hogy ha meggyógyul, elutaznak és megnéznek mindent, amit érdemes. Betartotta a szavát, bejárták Firenzét, Rómát, Nápolyt, Vencét. Nagyon művelt nő volt, s mikor megbizonyosodott róla, hogy gyermeke művészlélek, teljes erejéből támogatja és taníttatta. Azóta sokszor megjelenik előttem a kép, ahogy a kis Modigliani és az anyja a szürkületi Arno partján sétál, s a Pitti-palota műremekeiről vagy Brunelleschiről és a dómról szerzett aznapi élményeket beszélnek meg.

„Nézd meg a legújabb képem. Egy akt. Egyetlen testhelyzetben szerettem volna megmutatni a nő összes báját. Azt hiszem sikerült. Kíváncsi vagyok a véleményedre.”

Nem volt lelkes, a formáim már régóta távolodtak az övétől, és mindketten azt gondoltuk, a valódi szépséghez egyetlen út vezet. Mégis ugyanonnan indultunk, ezt nem felejtette el. Bólintott, de mikor a pincér odaért, pimasz mosollyal még odaszólt, hogy reméli, ez a nő végre gömbölyű lesz.

A műteremhez érve már szédített a gondolat, hogy ő mond róla először véleményt, és majdnem elfelejtettem, honnan indult az ötlet. Ő is kissé izgatott volt. Mivel folyton kísérleteztem, nem tudta, mire számíton. Hetekig a saját aktjaival volt elfoglalva, mintha most döbbsen volna rá, hogy az élet ezalatt ment tovább. Ráadásul korábban még nem mutattam meg neki egyetlen ilyen alkotásom sem. Élményre is, csalódásra is számított, inkább talán az utóbbit várta, mert választékosan tudott kritizálni. Az utolsó csapásokat szinte rímekbe szedte, az ember a végén már úgy gondolta, igaza van. Mégis egy ecsetvonást, egy színválasztást, egy fénypásmát mindig megdicsért, és erről egyből tudtam, hogy őszintén mondja.

Hosszan nézte a vásznat, mozdulatlanul, merev tekintettel. Kivár, gondoltam, ahogy szokott, mielőtt nekem szegezi szokásos kérdéseit. De továbbra sem szólt, és én már biztos voltam benne, hogy elkalandozott, mert arca

olyan volt, mint a sugárúton unatkozó fiákereseknek. Végül elővett egy cigarettát, és kért egy pohár bort. Ahogy kitöltöttem, a mozdulataimból áradt a türelmetlenség, s miközben átadtam neki a poharat, tekintetemmel kérdőre vontam. Tapintani lehetett közöttünk a feszültséget, meg kellett szólnia, történnie kellett valaminek, ezt mindketten tudtuk. Elengedett egy magabiztos mosolyt, majd hetykén, de továbbra is némán, közelebb lépett a vászonhoz.

Megkönnyebbültem, mert a gesztusaiból kitűnt, hogy hangulatot váltott. A képpel volt elfoglalva, akár tetszett neki, akár nem, és most szerette volna megélni teljességében. Az orra szinte súrolta a festékrétegeket. Felhörpintette a bort, mélyen beszívta az anyag szagát, s képzeletében a nő illatát kereste.

Kisvártatva letette a poharat egy bakra, és lendületes léptekkel távozott.

Bár sikerrel jártam, közben túlonult beleéltem magam a játékba, még egy mondatot vagy csak egy szót vártam volna tőle, hogy hangot adjon a tetszésének. De amikor évek múlva, sokadjára felidéztem ezt a néhány percet, egészen biztos voltam benne, hogy arcan elismerő mosolyt láttam.

Héra Bálint novellája

Impresszum

Szerkeszti: Rákóczi Adrienn

Korrektúra: Arnótszky Judit Janka, Nagy Henrietta

Munkatársak: Barta Eszter, Héra Bálint, Nagy Dániel, Telek Zsuzsa

Grafikus és tördelő: Bakó Kármén, Nagy Henrietta, Tóth Anita

A borítón látható kép Daniel Leal-Olivas fotója.

Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1.

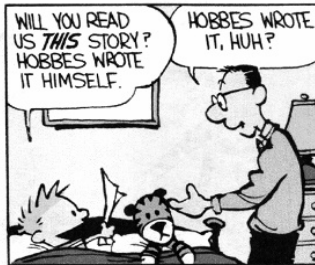
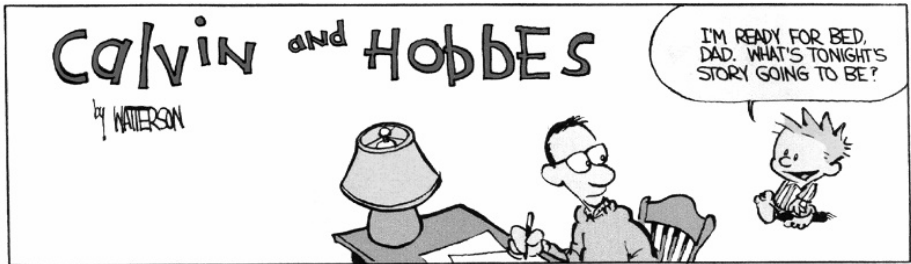
E-mail: bom@e-nyelv.hu

Honlap (korábbi számokkal): www.bolyaimuhely.hu

Alapítva 2011-ben.

A Bon-BOM című lapot a Médiahatóság 2012 októberében nyilvántartásba vette.

Megjelenik 2016-ban a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

"ONCE UPON A TIME THERE LIVED A YOUNG GIRL NAMED GOLDILOCKS. SHE WENT INTO THE FOREST AND SAW A COTTAGE. NO ONE WAS HOME SO SHE WENT IN."

"INSIDE SHE SAW THREE BOWLS OF PORRIDGE. A BIG BOWL, A MEDIUM BOWL, AND A SMALL BOWL. SHE WAS JUST ABOUT TO TASTE THE PORRIDGE WHEN THE THREE TIGERS CAME HOME."

"THEY QUICKLY DIVIDED GOLDILOCKS INTO BIG, MEDIUM, AND SMALL PIECES AND DUNKED THEM IN THE PORRIDGE THAT..."

CALVIN, I'M NOT GOING TO FINISH THIS! THIS IS DISGUSTING!!

I DON'T KNOW WHY I LET YOU TALK ME INTO THIS. GOOD NIGHT!

HE DIDN'T EVEN LOOK AT OUR ILLUSTRATIONS. NOW I'M ALL HUNGRY.

BOLYAI ÖNKÉPZŐ MŰHELY

FELHÍVÁS

TUDÁS-HÁLÓ

IV. Bolyais konferencia-részvételre

március 24. (péntek) 10-18.00

ELTE BTK Múzeum krt. 4/a.

2017

